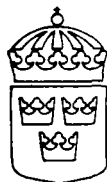

Riksdagens protokoll

1989/90:23

Fredagen den 10 november

Protokoll
1989/90:23

Kl. 9.00–10.46

1 § Svar på interpellation 1989/90:24 och fråga 1989/90:148 om reglerna för import av tekoprodukter

Svar på interpellationer och frågor

Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Lennart Brunander har frågat industriministern om regeringen är beredd att ompröva beslutet om att avveckla begränsningsavtalen för lågprisimport av tekoprodukter och utforma nya regler som överensstämmer med dem som finns inom EG.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Magnus Persson har frågat mig hur jag bedömer förutsättningarna för de förestående förhandlingarna med EG mot bakgrund av riksdagsbeslutet att avveckla importrestriktionerna inom tekoområdet.

Jag besvarar interpellationen och frågan i ett sammanhang.

I december 1988 ställde sig riksdagen med stor majoritet bakom regeringens avsikt att upphäva alla importbegränsningar på tekoområdet och att till den 31 juli 1991 säga upp de begränsningsavtal som nu är i kraft. I riksdagens ställningstagande ingick också att Sverige bör verka för att tekohandeln återgår till normala GATT-regler.

Bakgrunden till den ståndpunkt som riksdagen intog var att importhinder leder till högre priser för konsumenterna och kan vålla samhället ekonomiska nettoförluster. I regeringens anmälan av frågan till riksdagen påpekas att en avreglering skulle gynna konsumenterna och bidra till en dämpning av prisökningarna i samhället. U-ländernas intresse för en sådan åtgärd framhålls också.

Den omstrukturering av tekobranschen i Sverige som genomförts, med omfattande statligt stöd, har nu kommit så långt att de flesta företag bör ha goda möjligheter att klara sig i en hårdnande internationell konkurrens. För att ytterligare stärka tekoindustrin inför den kommande avregleringen föreslog regeringen i årets budgetproposition bl.a. ett utökat branschprogram för tekoindustrin. Riksdagen beslutade i enlighet med förslaget.

Sedan den 1 juli 1989 löper således ett fortsatt förhöjt treårsprogram för tekoindustrin. Detta innebär att sammanlagt 255 milj. kr. skall användas till förmån för branschen. Insatser görs framför allt inom områdena teknik, export, design och viss utbildning. Samtidigt har ett utvidgat stöd för arbets-

marknadsutbildning inom tekoföretagen beslutats. Detta omfattar 30 milj. kr. under en treårsperiod.

Syftet med dessa åtgärder är att öka förmågan hos de svenska tekoföretagen att möta den konkurrens som kan uppstå år 1991 när importen från de s.k. lågprisländerna släpps fri. Syftet är också att bidra till att stärka de svenska tekovarornas ställning på såväl den inhemska marknaden som exportmarknaden.

Utöver detta har redan omfattande resurser satsats i ett produktionstekniskt utvecklingscentrum i Borås, Proteko. Detta är en del av det s.k. Teko-Center, som invigdes av statsministern i början av oktober. Lennart Brunander nämner i sin interpellation att centret kan få stor betydelse för teko och Sjuhäradsbygden.

Ingenting i våra pågående diskussioner med EG har hittills motiverat en omprövning av det svenska tekobeslutet. Vår ambition är att så långt möjligt delta i den inre marknad som nu tar form. Det är på detta stadium inte möjligt att förutse formen och strukturen för vårt framtida samarbete med EG. Detta är en fråga för de förhandlingar som vi hoppas kommer att inledas inom kort.

Frihandel i enlighet med grundläggande GATT-regler är bra för Sverige också på tekoområdet. U-ländernas starka intresse av en avreglering är ett annat viktigt skäl för vårt ställningstagande. Jag vill erinra om att det finns GATT-regler som ger möjligheter till ingripanden mot dumpad eller subventionerad import.

När den pågående multilaterala förhandlingsrundan inleddes åtog sig alla GATT:s medlemsländer, inkl. EG-länderna, att förhandla om en återgång av tekohandeln till normala GATT-regler. Det är alltså inte möjligt att uttala sig med någon säkerhet om EG:s framtida tekopolitik. Det finns inte heller någon anledning att nu utforma en importbegränsningspolitik på tekoområdet som överensstämmer med EG:s.

Mot denna bakgrund är det självklart att regeringen har förberett det upphävande av tekorestriktionerna som riksdagen har uttalat sig för. Det är alltså inte aktuellt att ompröva det beslutet.

LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Bakgrunden till min fråga är att riksdagen under hösten 1988 fattade beslut om att Sverige skulle avveckla begränsningarna för lågprisimporten och säga upp multifiberavtalet. Det gjordes i samband med att GATT-förhandlingarna skulle starta. Som statsrådet säger är naturligtvis frihandel och återgång till normala GATT-regler till fördel för alla. Syftet med förhandlingarna var att man skulle försöka nå sådana förutsättningar.

I det läget går Sverige ensidigt ut och förändrar situationen och beslutar om egna regler, utan att man vet vad som kommer att hända. Genom att handla på det sättet har vi inte heller stora möjligheter att påverka utvecklingen.

Tekointustrin har som industrigren, som jag ser det, en mycket stor betydelse i Sverige. Den sysselsätter ganska många människor, och den har regionalpolitiskt mycket stor betydelse inte minst för Sjuhäradsbygden.

För konsumenten har tekoindustrin en mycket stor betydelse, genom att man kan köpa de kvalitetsvaror man behöver. Vi har ganska hårda regler när det gäller de färger och annat som man får använda. Synpunkter när det gäller allergier har ju kommit mer och mer i förgrunden. På det området är de svenska bestämmelserna betydligt hårdare än de som finns i andra länder. Jag tycker också att tekoindustrin är viktig ur beredskapssynpunkt, och inte minst har teko en kulturell bakgrund som är värd att slå vakt om.

När vi nu släpper fri lågprisimporten kommer de svenska företagen att få mycket stora problem med konkurrensen. Vilka är det de konkurrerar med? De konkurrerar med företag i länder där man betalar låga eller inga löner alls och där människor arbetar i dåliga arbetsmiljöer. Det förekommer faktiskt också en hel del barnarbete.

Jag hade för ett par dagar sedan en skolklass på besök. Eleverna var mycket indignerade över att vi i riksdagen ägnar så liten tanke åt att ungefär 50 miljoner barn ute i världen får arbeta under mycket dåliga förhållanden. Det förhållandet uppmuntrar vi ju på det här sättet.

Sverige är en mycket liten marknad och kan inte svälja hela den här lågprisimporten. När nu EG inte förändrar sina regler är ju den marknaden fortfarande lika stängd som den varit tidigare, och då blir Sverige mer utsatt. Det är ett bekymmer för de svenska företagen och på sikt också för de svenska konsumenterna.

Anita Gradin säger i sitt svar att motivet var att konsumenterna skulle få billigare varor och att den svenska ekonomin skulle tjäna på detta. Jag hörde att finansminister Feldt för ett par dagar sedan var ute och talade och att han sagt ungefär samma sak. Han sade att den svenska inflationen, som nu rakar i höjden, skulle klaras av med att vi får billigare kläder och billigare mat genom avreglering. Det är alltså tekoarbetarna och de svenska bönderna som skall få betala detta. Jag tycker inte det är en riktig politik, och jag tror dessutom inte att den är framgångsrik.

Statsrådet säger att man har satsat mycket på tekoindustrin och t.o.m. att man har ökat den satsningen. Det är väl inte riktigt sant. Det man håller på med är ju att dra ner satsningarna på teko. Man har ökat branschprogrammet något, men samtidigt drar man ner äldrestödet och öppnar gränserna. Det är inte att öka satsningarna på teko.

Men visst finns det satsningar, exempelvis Teko-Center. Det är en mycket bra sak, men den är bra bara under förutsättning att vi har svensk teko kvar. Har vi ingen svensk tekoindustri kvar är det ett slag i luften.

Sedan till EG:s ställning i den här frågan. Statsrådet säger att det inte finns något som motiverar att Sverige ändrar ståndpunkt. Min fråga till statsrådet blir då: Har det inte framkommit kritik från EG och EG-länderna mot den svenska hållningen? Det borde det rimligen ha framkommit. Jag har hört sägas att det har framförts sådan kritik. Det framgår dock inte av svaret. Det skulle i så fall ha utgjort ett incitament för Sverige att fundera på om vi har gjort rätt.

Statsrådet säger i svaret att det inte är möjligt att uttala sig om EG:s framtida tekopolitik. Ifrån EG:s sida har man väl ändå ganska klart talat om att man inte tänker ändra sin tekopolitik efter 1991, och de förhandlingar som nu pågår har inte heller gett något egentligt besked om att så skulle vara fal-

let. Detta skulle motivera att Sverige skulle fundera över om vi har gått en riktig väg.

Man kanske kan spåra en viss tveksamhet i svaret när statsrådet säger att det inte finns någon anledning för Sverige att *nu* ändra sin politik. Det är möjligt att man med detta vill säga att det kanske kommer att finnas anledning senare. Om så är fallet tycker jag att man för en mycket kortsiktig politik. Om man först skall avveckla det här och sedan återinföra det, kommer man att få mycket stora bekymmer.

Avslutningsvis skulle jag vilja ställa ett par frågor till statsrådet. Mot bakgrund av detta "nu" undrar jag om man inom regeringen har funderingar eller rent av kontakter med EG som skulle innebära att vi kan se fram emot att man ändrar tankarna på avreglering som riksdagsbeslutet innebär, och att man kommer tillbaka till riksdagen med ett förslag om ändrade regler. Kan statsrådet med gott samvete säga att det inte har kommit någon kritik från EG? Jag tror nämligen att det har förekommit. Vad skulle statsrådet vilja ge för råd och besked till de tekoföretagare i Sjuhäradsbygden, Värmland och på andra håll i landet som inför denna situation är tveksamma om vad de skall göra och om de t.ex. vågar investera?

MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Anledningen till frågan är den oro jag möter bland anställda och företagsledare vid tekoföretag inom min egen valkrets. Man är orolig och känner sig styvmoderligt behandlad. Med kraft hävdar man principen om lika villkor. Det har jag förståelse för. Jag talar om företaget Abeko i Årjäng i västra Värmland som tillverkar regnkläder. Det är ett företag som skulle ligga illa till och få svårigheter om det skulle bli ett alltför gynnsamt importklimat för andra länder som tillverkar liknande textilvaror.

Herr talman! Statsrådets svar kan tolkas på olika sätt. Jag tolkar svaret välvilligt och hyser förhoppningen att man ifrån regeringshåll mycket noga följer frågan och dess fortsatta utveckling. Det råder inget tvivel om att tekoindustrin betyder mycket för många bygder och län. I motsats till Lennart Brunander vill jag säga att det utökade branschprogrammet är bra och betyder en hel del. Det bör i rättvisans namn sägas.

Statsrådet säger att det i nuläget inte är möjligt att uttala sig med någon större säkerhet om EG:s framtida tekopolitik och att det i konsekvens därmed inte finns anledning att *nu* utforma en importbegränsningspolitik som överensstämmer med EG:s.

Jag tolkar svaret så att om övriga EG-länder inkl. GATT-länderna hårdnackat skulle föra en ensidig och protektionistisk politik måste Sveriges förhandlare återupprepa kravet på att samma regler och samma förutsättningar skall gälla, dvs. konkurrens på lika villkor. Detta *nu* som finns i näst sista stycket i statsrådets skrivna svar kan möjligen välvilligt tolkas så som jag här har gett uttryck för. Kan statsrådet vidareutveckla den passusen i sitt avlämnade interpellationssvar?

Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Till att börja med tror jag att det är viktigt att slå fast att svensk textilindustri inte konkurrerar med lågprisländerna utan främst med

våra vänner bland EFTA- och EG-länderna. De insatser som görs från statens sida är främst till för att hjälpa företagen att stärka sin ställning när det gäller kvalitet och design och inte när det gäller pris. Vi vet att vi inte kan konkurrera prismässigt med lågprisländerna.

Svensk textilindustri är faktiskt slagkraftig på sitt område. Exporten av svensktillverkade varor ökar, och det är en mycket viktig faktor i sammanhanget.

Till Lennart Brunander skulle jag också vilja säga att jag har hört många rykten om att EG skulle vara kritisk till det svenska beslutet. Det stämmer inte. Det har inte förts fram någon kritik från EG när det gäller vårt agerande i GATT-rundan. Tvärtom används Sveriges beslut – och Norges, som har följt efter – som ett exempel på ett bra beslut i denna GATT-runda.

Vi bör vara medvetna om att den GATT-runda som nu pågår är mycket ambitiös. Det handlar bl.a. om att i- och u-länder skall komma överens om regler i det internationella handelssystemet. Från i-länderna har vi mycket starka krav på regler när det gäller service, jordbruksprodukter, immaterialrätt m.m. Utvecklingsländerna – för vilka tropiska produkter och textilier spelar en oerhört stor roll – förväntar sig naturligtvis att vi också skall ställa upp och vara beredda att ge dem något, om vi skall få de krav tillgodosedda som vi är mycket angelägna om på viktiga områden.

Det pågår en intensiv diskussion inom GATT-rundan. Det pågår också en intensiv diskussion inom EG om hur man skall uppträda, detsamma gäller även den amerikanska administrationen. Jag vill här återkomma till mitt svar. När rundan startade 1986 var samtliga länder nämligen överens om att man åtog sig att verka för att tekohandeln återgår till normala GATT-regler under rundan. Både Magnus Persson och Lennart Brunander drar nog litet för långtgående slutsatser av att regeringen skulle vara beredd att ompröva den här avsikten. Med hänsyn till riksdagens välsignelse håller regeringen på med att, med de 15 länder som vi har begränsningsavtal med, komma överens om hur vi skall fasa ut bestämmelserna till 1991.

LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Statsrådet Anita Gradin säger nu att svensk teko inte konkurrerar med lågprisländerna. Det stämmer när det gäller vissa produkter, men inte när det gäller många andra produkter. Det går att köpa både kostymer och annat från dessa länder till mycket låga priser. De svenska företagen har ingen chans att konkurrera med dem. Mot den bakgrunden skulle konsumentpriserna – och det har jag sagt tidigare – på just de produkterna kunna sänkas utan att man förändrar dessa regler. Det är ju inte u-länderna som tjänar de stora pengarna, utan det är mellanhänderna mellan dem som tillverkar produkterna i u-länderna och dem som säljer produkterna här som gör det.

Anita Gradin säger att det inte har kommit någon kritik från EG. Jag får väl tro på statsrådet när hon säger det. Jag har inte några andra besked än de jag har fått. Anita Gradin går t.o.m. ännu längre och säger att man inom EG har sagt att det som Sverige gör är bra, eftersom det kan hjälpa EG. Min fråga är då: Offrar man svensk tekoindustri för att göra sig populär ute i världen hos dem som arbetar för frihandel? Det är alldeles klart att frihandel

Svar på interpellationer och frågor

i sig är någonting att sträva efter. Men att Sverige öppnar sina gränser medan andra länder inte gör det är inte frihandel. Då utsätter vi oss för en risk som det inte finns anledning för oss att ta. Jag vill inte offra svensk teko för att göra det. Rimligtvis borde vi gå parallellt med andra länder.

Vad händer om de ambitiösa förhandlingar som förs inom GATT inte går i lås? Om andra länder behåller sina importrestriktioner och vi inte har våra kvar, vad kommer då att hända? Det skulle jag vilja ha ett svar på från Anita Gradin.

Statsrådet säger i sitt svar att branschprogrammet är så väldigt bra, och Magnus Persson håller med om att det är väldigt bra. De delar det innehåller är väl bra, men felet är att resurserna är tillgängliga mest för de stora företagen. De har en bra administration och kan uppfylla alla de krav som ställs på beskrivningar av vad som skall göras, medan de små företagen har svårt att tillgodogöra sig insatserna. Vi hade ett annat förslag från centerpartiet om utvecklingslån, som skulle ha varit likvärdigt i detta avseende. Det ville man inte anta. Det är de facto så att stödet till teko nu trappas ned i stället för att trappas upp.

Jag skulle gärna vilja veta vad statsrådet har att säga om vad som händer ifall GATT-förhandlingarna inte går i lås, och andra länder har kvar sina restriktioner medan vi står utan restriktioner. Vad kommer då att hända?

HADAR CARS (fp):

Herr talman! Jag vill gärna erinra om att beslutet om att avskaffa de svenska tekorestriktionerna fattades av hänsyn till i första hand de svenska konsumenterna. Inte minst barnfamiljerna gör betydande vinster när dessa restriktioner upphävs. Man har räknat med att en familj med två barn förlovar ca 1 500 kr. om året på de bestämmelser som har gällt hittills.

Beslutet fattades också av hänsyn till u-länderna och deras möjligheter att öka sin export och därigenom få den nödvändiga valutan för att komma vidare i sin industriella utveckling.

Beslutet fattades dessutom med hänsyn till möjligheterna att öka viljan till frihandel. Den viljan är inte minst viktig i de GATT-förhandlingar som nu pågår.

Beslutet fattades däremot inte av hänsyn till Europeiska gemenskapen eller som något försök till anpassning till EG. Det är dock bra att statsrådet i dag konstaterar att man i GATT uppskattar det beslut som riksdagen har fattat och att EG inte har några invändningar mot det. Jag instämmer varmt i statsrådets ambition att fullfölja det beslut om en avveckling av de svenska tekorestriktionerna som denna riksdag har fattat.

Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Frihandel betyder ju en arbetsfördelning. Om de svenska tekoföretagen konkurrerar med lågprisländerna, som Brunander säger, så är det deras ensak. Det skall vi vara medvetna om. Avsikten med det statliga stödet är att de svenska tekoföretagen skall vara konkurrenskraftiga på sina områden. De bör då se till att finna nischer som är konkurrenskraftiga ute i världen. Jag tycker att jag, när jag har varit ute, har fått viktiga signaler som säger att man har ett ökat intresse för produktförnyelse, design och kvalitets-

tänkande och att det finns en tro på branschen och en vilja att delta i utvecklingen från tekaindustrins sida. Jag tycker att de siffror vi har visat att svenska tekoprodukter på vissa områden står sig väl på världsmarknaden. Precis som Hadar Cars säger är det av betydelse för de svenska konsumenterna att vi tar bort tekorestriktionerna.

Prot. 1989/90:23
10 november 1989

Svar på interpellationer och frågor

LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Statsrådet Anita Gradin återkommer till att frihandel är till fördel för alla. Jag håller med om det. Men det existerar ju ingen frihandel när Sverige ändrar sina regler och övriga länder inte gör det. Sverige är ett litet land med åtta miljoner människor och kan inte diktera villkor och få till stånd en frihandel genom att fatta egna beslut. Det kan vi möjligtvis göra i samarbete med andra, och då är det bra. Jag tycker inte att vi skall uttradera eller försvåra möjligheterna för en bransch, i detta fall tekobranschen, genom att försöka gå före i denna utveckling.

Anita Gradin säger att de svenska tekoföretagen, om de konkurrerar med lågprisländerna och deras produkter, får skylla sig själva. Nu ligger man inte så långt efter rent tekniskt i lågprisländerna. Där köper man precis samma maskiner till fabrikena som de svenska företagen. Man kan göra i stort sett samma saker. Men eftersom man i lågprisländerna har lägre kostnader – man betalar inte människorna som arbetar där så mycket, man tar inte hänsyn till miljön och dessutom använder man, som jag sade, barn i arbetet – kan man sälja till helt andra priser. Det är rimligt att vi ställer krav på lågprisländerna i de avseendena också om villkoren skall vara något så när rimliga.

Statsrådet sade tidigare att exporten från Sverige ökar och tog det som ett exempel på att det går bra. Ja, exporten ökar, men den ökar inte bara därför att svensk tekaindustri producerar mer utan också därför att vi är ett genomgångsland för tekoprodukter. Detta kan bli ett bekymmer i vårt samarbete med EG, eftersom vi kan skapa problem för EG:s marknad på det sättet.

Hadar Cars sade att det är hänsyn till konsumenterna och u-länderna som har gjort att man har fattat beslutet om att upphäva tekorestriktionerna. Jag vill nog påstå att fördelarna både för konsumenterna och för u-länderna är begränsade. Sveriges åtta miljoner invånare kan inte bidra särskilt mycket, i varje fall inte med vår andel av tekokonsumtionen, för att ge u-länderna så mycket mer jobb. Samtidigt tycker jag att vi skall ställa krav på dem bl.a. när det gäller arbetsmiljö, om vi skall göra på detta sätt.

Tidigare har Anita Gradin och jag varit ganska överens om hur vi skall kunna trygga en bra utveckling för svensk tekonäring. Jag måste tyvärr konstatera att det numera är Hadar Cars och Anita Gradin som är överens.

HADAR CARS (fp):

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Brunander att tanken att man i ett u-land skulle betala samma löner till sina anställda som i ett rikt industriland är ganska egendomlig. Om man kunde göra det, herr talman, vore det inte något u-land. Orsaken till att man i ett u-land inte kan betala sådana löner som vi har i Sverige eller ställa samma krav på anställningsförhållanden är just att man inte har någon liknande industriell utveckling. Låt u-länderna använda de konkurrensförutsättningar de har, nämligen bl.a. tillgången till

*Svar på interpellationer och frågor-
Svar på interpellationer och frågor*

bra och billig arbetskraft, för att långsiktigt skaffa sig de industriella förutsättningar vi har i Sverige. Jag vill erinra om att ett land som länge har varit utan restriktioner av det slag som vi skall avskaffa i Sverige nu är Schweiz. Schweiz har ändå en livskraftig tekoindustri. Och det är min varma förhoppning, som jag är säker på delas av statsrådet, att Sverige skall fortsätta att ha en fungerande, god och konkurrenskraftig tekoindustri.

Slutligen, herr talman, eftersom ingen företrädare för moderata samlingspartiet är i salen tycker jag att vi bör erinra kammaren om att också moderata samlingspartiet intagit en position i den här frågan som långt mer påminner om den som är min, och som nu även har blivit Anita Gradins, än den som i kammaren i dag företräds av herr Brunander.

LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Moderaterna har naturligtvis rätt att ha vilken åsikt de vill, och jag har rätt att kritisera moderater, folkpartister och socialdemokrater när de har åsikter som jag anser är felaktiga. Och i det här fallet anser jag att de har fel.

Det finns mycket starka motiv för att se till att Sverige har en tekoindustri som fungerar. Detta är det primära motivet för mitt resonemang och mina krav.

Hadar Cars säger att u-länderna inte kan betala lika mycket som vi. Självfallet kan de inte göra det. Men gapet är ju fantastiskt stort. Rimliga löner bör betalas till människor, och hänsyn bör tas till arbetsmiljö och andra miljöfaktorer. Det kan inte vara riktigt att vi i Sverige förbjuds att göra vissa saker samtidigt som man säger att vi kan ha nytta av sakerna, om de görs på något annat håll i världen. Jag kan inte se något moraliskt i detta. Vi i Sverige måste också reagera mot att barnarbetskraft används i detta sammanhang. Men det glömmar Hadar Cars bort varje gång.

Jag tycker att vi bör fundera litet över hur detta borde vara. Vi i Sverige, som är ett litet land, kan inte diktera hur världsmarknaden på tekoområdet skall se ut, men vi kan naturligtvis medverka till att få förbättringar till stånd, men det gör vi inte genom att radera ut vår egen industri.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Svar på interpellation 1989/90:28 samt frågorna 1989/90:55 och 56 om anpassningen till EG, m.m.

Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Carl Frick har i en interpellation ställt ett antal frågor till mig om anpassningsarbetet mellan Sverige-EFTA och EG. Jag kan av naturliga skäl bara svara för det svenska integrationsarbetet. Vidare har Per Gahrton ställt två frågor till statsministern om integrationsarbetet. Arbetet inom regeringskansliet är så fördelat att det är jag som skall svara på frågorna. Samtliga frågor besvaras i ett sammanhang.

Frågorna har som utgångspunkt att regeringen skulle ägna sig åt någon form av smyganpassning till EG utan demokratisk insyn. Det synsättet sak-

nar helt verklighetsgrund. Låt mig än en gång slå fast – jag har gjort det vid flera tidigare tillfällen – att regeringen strävar efter en så öppen och bred information som möjligt om den västeuropeiska integrationen.

Regeringens integrationsarbete bedrivs inom ramen för det mandat som riksdagen givit. Löpande och ingående information om arbetet ges till bl.a. utrikesnämnden och till riksdagens EFTA-delegation, i vilken också en företrädare för miljöpartiet ingår.

Den 5 oktober informerade jag riksdagen om läget i de samtal som Sverige och övriga EFTA-länder för med EG-kommissionen om ett närmare och mer strukturerat samarbete. Vid det tillfället redovisade jag också utförligt hur harmoniseringsarbetet fortskrider och vilka väsentliga förändringar som skett sedan presentationen av den s.k. grönboken i maj i år.

I den lägesrapport om det svenska integrationsarbetet som nyligen presenterades av UD:s handelsavdelning framgick att drygt 20 punkter i EG:s vitbok nu kan hänföras till kategorin "likvärdiga regler i Sverige".

Carl Frick undrar hur denna harmonisering påverkar svenskt samhällsliv. För svenskt vidkommande är internationellt samarbete en förutsättning för ekonomisk utveckling, en hög sysselsättningsnivå och fortsatt välbästand. Det är också en förutsättning för att vi i Sverige skall kunna lösa många av de samhällsproblem vi ställs inför i dag, bl.a. på miljöområdet.

Skall det internationella samarbetet fungera krävs gemensamma eller harmoniserade regler på många områden. Det gäller inte minst i arbetet med ökad västeuropeisk integration som vi aktivt deltagit i under hela efterkrigstiden. I utrikesutskottets betänkande (UU 1987/88:24) om Sverige och den västeuropeiska integrationen konstateras att det är naturligt att länder som ligger nära varandra och som har ett nära samarbete reglerar detta samarbete med avtal och överenskommelser av olika slag. Det är just detta som är syftet med våra strävanden på det här området – att enas kring gemensamma regler med lika förpliktelser och rättigheter för alla parter.

Nej, Per Gahrton, regeringen har inte sänkt ambitionsnivån när det gäller att slå vakt om den yttre och inre miljön, om konsumentskydd och jämställdhet, om sysselsättning, arbetsrätt och social trygghet. Detta är något som vi också kraftigt understryker i de samtal som förs med EG.

De diskussioner som förs mellan EFTA-länderna och EG om en ny samarbetsstruktur har varit oförbindliga i den bemärkelsen att ingendera parten har gjort några åtaganden. Syftet med diskussionerna är att få en uppfattning om vad en kommande förhandling om ett breddat och fördjupat samarbete skulle kunna omfatta.

Det förhåller sig självfallet på det viset att vårt samarbete med EG kan föranleda lagändringar på olika områden. Det är riksdagens sak att ta ställning till sådana ändringar. Jag vill samtidigt erinra Carl Frick om att det finns en ansvarsfördelning mellan riksdagen, regeringen och myndigheterna för dessa frågor. Den ansvarsfördelningen respekterar regeringen.

På de områden där en harmonisering redan skett av svenska bestämmelser till rådande regler inom EG rör det sig i flertalet fall om självständiga svenska beslut. I andra fall är det fråga om att avtal nu i princip är klara. Det gäller t.ex. svensk medverkan i EG-programmet COMETT som avser

Prot. 1989/90:23
10 november 1989

Svar på interpellationer och frågor

samverkan mellan industri och högre utbildning med inslag av praktikplatser utomlands.

Låt mig i det här sammanhanget besvara Per Gahrtons fråga till statsministern om Rådet för Europafrågor. Rådet för Europafrågor är ett till regeringen knutet samrådsorgan. Dess möten är informella, och rådet har ingen beslutsfattande roll. Några protokoll från mötena upprättas därför inte.

Carl Frick frågar slutligen om folkomröstning och grundlagsändring. Regeringens proposition om den västeuropeiska integrationen (prop. 1987/88:66) har grundligt diskuterats i utrikesutskottet våren 1988, och en mycket bred majoritet i riksdagen har enats om den politik som nu förs. Denna politik bekräftades också av riksdagen i juni i år. Jag ser därför ingen anledning till en folkomröstning i frågan. Den inställningen har jag redovisat tidigare.

Beträffande frågan om en grundlagsändring går det inte nu att uttala sig om en sådan blir aktuell som en följd av det nära samarbete vi söker med EG. Skulle kommande förhandlingar med EG leda fram till krav på en sådan förändring, blir det riksdagens sak att ta ställning till frågan.

CARL FRICK (mp):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Självfallet kan statsrådet bara svara för den svenska delen av integrationsarbetet. Men det heta spåret nu är EFTA-spåret, och då kan man inte komma bort från EFTA.

Statsrådet talar om att frågorna som jag har ställt skulle ha som utgångspunkt att regeringen ägnar sig åt en smyganpassning. Statsrådet säger att regeringen strävar efter en så öppen och bred information som möjligt.

Den bild som vi får av all denna information är att integrationen med EG är en ganska okontroversiell och harmlös historia. Min utgångspunkt för interpellationen är en initierad artikel i Dagens Nyheter, där det hävdas att framgången i förhandlingarna hänger på om EFTA-länderna kan enas om att underkasta sig allt vad EG redan har bestämt – det som kallas för l'acquis communautaire. Det hävdas också att Sverige vid en anpassning tvingas att acceptera allt detta.

EG-besluten kommer då att bli svensk lag. Nu föreligger det dessutom ett lagförslag där det sägs att utländska lagar skall kunna lyftas in i svensk lagtext utan översättning och utan beslut av riksdagen. Inget av detta berör statsrådet i svaret. Tala om kapitulation! Statsrådet valde nog rätt ord när hon talade om smyganpassning. För det är inte så att något statsråd vid något tillfälle som jag kan erinra har sagt att vi i Sverige måste svälja alla de beslut som EG redan har fattat och att dessa beslut i ograverad form skall lyftas in i det svenska lagkomplexet och att grundlagen troligtvis måste ändras?

Varför inte tala öppet från regeringen vad det verkligen är fråga om? Varför skall vi behöva läsa om detta i Dagens Nyheter? Borde det inte vara regeringens demokratiska plikt att ge medborgarna kontinuerliga och korrekta uppgifter om vad en EG-anpassning faktiskt kommer att innebära?

Statsrådet svarar inte på mina konkreta frågor:

1. om hon är villig att öppet redovisa alla de regler som vi nu i praktiken har anpassat oss till,

2. om hon är villig att i riksdagen beskriva hur dessa regler i detalj kommer att påverka svenskt samhällsliv,

3. om hon är beredd att låta riksdagen ta ställning till alla de nya regler som vi uppenbarligen nu har förpliktigt oss att följa,

4. om hon är beredd att låta svenska folket i en folkomröstning ta ställning till själva anpassningen som princip och om grundlagen skall ändras.

Helt kort berör statsrådet frågan om grundlagsändring och säger att det nu inte går att uttala sig om en sådan blir aktuell som en följd av det nära samarbete som vi söker med EG. Det känns litet märkligt att få det svaret, när vi häromdagen kunde läsa att det nu finns en beredskap för grundlagsändringar med anledning av integrationsarbetet. Det finns med andra ord en beredskap för det som statsrådet inte kan uttala sig om. Det känns litet konstigt. Det är inte bara märkligt, jag tycker det är lurtt.

Ja, herr talman, jag vet faktiskt inte hur man skall hantera en fråga när statsråd talar med en tunga och vår vakna press med en annan i en för Sverige viktig fråga. Det som sägs i Dagens Nyheters artikel stämmer väl överens med vad vi i miljöpartiet hela tiden har befarat.

Synd bara att regeringen inte vill visa den demokratiska öppenhet som vi borde kunna förvänta oss och kräva av en regering i ett demokratiskt land. Jag är inte ute efter varje detalj i förhandlingsmaskineriet. Jag är ute efter en öppen redovisning av vad en anpassning, som verkar bli ovillkorlig när den sker, kommer att betyda för vårt dagliga liv och våra möjligheter att fatta avgörande framtidsbeslut själva. Nog är det väl så, herr talman, att lagar för svenskar skall stiftas i riksdagen och vara avfattade på det svenska språket.

Herr talman! Jag är faktiskt mycket bekymrad över att de partier som är sådana vurmare för en EG-anslutning eller en EG-anpassning på inget sätt reagerar över att EG:s regelverk skall lyftas in i det svenska lagkomplexet och att vi kommer att överlåta viktiga delar av lagstiftningsarbetet på starka centralistiska organ i Bryssel. Jag är bekymrad, eftersom det inte stämmer med vad dessa partier normalt står för, nämligen ett starkt försvar för det svenska territoriet. Denna känsla för landet dunstar i takt med hoppet om att beslut fattade i andra länder skall ge oss ett än slösaktigare levnadssätt och ännu mera miljöförstöring.

Som ett exempel på vad som är på gång kan man läsa i dag i Svenska Dagbladets ekonomidel: "EG säger nej till svenska freonkrav.

Sverige vill stoppa import av alla produkter, som tillverkats med hjälp av freoner. EG säger nej. Sveriges planer innebär ett brott mot alla avtal."

Här ser man ett tydligt exempel på att vi faktiskt inte kommer att kunna föra en självständig politik i avgörande frågor. Freonerna betraktas ändå som ett av de allra allvarligaste hoten mot vår framtid. När nu EG säger nej till vår bestämda önskan att slippa importera dessa förkastliga produkter borde det vara en varning. Tack för ordet!

PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Nyheterna i dag domineras av rubriker som "Berlinmuren faller". Efterkrigstidens tudelade Europa håller äntligen slutgiltigt på att braka samman. Möjligheterna för konstruktivt samarbete, inte minst i de

oerhört viktiga miljöfrågorna, i hela Europa tycks nu vara verkliga och realistiska.

EG är en organisation som har som förutsättning och ideologi det kalla kriget och Europas tudelning. Hela tanken bakom EG, att vara en nyliberal motvikt mot den socialistiska planekonomin, förutsätter den delning av Europa som vi nu ser slutet på. Nu är det dags för helt andra samarbetsformer. Nu är det dags för samarbete som tar hänsyn till hela världsdelen, givetvis också till det globala sammanhanget. Det finns redan en rad organisationer som kan utvecklas för den uppgiften. Här finns Europarådet för Europas demokratier, som redan har öppnat sig mot Östeuropa. Här finns FN:s Commission for Europe, ECE, som redan har sysslat med miljösamarbete, något som de flesta inte känner till. Här finns ESK, den europeiska säkerhetskonferensen, som ägnar sig åt mycket sådant som har med demokrati och yttrandefrihet att göra förutom freds- och säkerhetsfrågor. Här finns EFTA, som kan vara en brygga mellan öst och väst och som många östeuropeiska länder nu har visat ett starkt intresse för. Det sägs t.o.m. att några skulle ha begärt att få bli medlemmar.

Vad gör då Sverige, det neutrala Sverige i Centraleuropa med sin unika position och sina unika möjligheter, för att bidra till en ny framtid för Europa? Jo, Sverige visar Östeuropa kalla handen. Vår utrikesminister, som har många förtjänster, avvisar praktiskt taget balternas självständighetssträvanden genom att förneka att det som hände där på 40-talet var en ockupation. Inom EFTA är Sverige drivande för att säga nej till Polen och Ungern när de närmar sig och vill samarbeta intimare med EFTA.

I stället fortsätter Sverige med en smyganslutning till några europeiska randstaters ambitioner att återupprätta de ideal som en gång styrde dem, när de var kolonialstater. Deras ambitioner att skapa en västeuropeisk supermakt håller Sverige på att smygansluta sig till. Det är ingen smyganslutning, det sker i öppenhet, säger statsrådet Anita Gradin. Ja, efter vårt tjtat, det tjtat som Anita Gradin enligt Dagens Nyheter tycker så illa om, har vissa förbättringar skett. Men fortfarande är det ett väldigt segdragande för att få fram handlingar från de svenska myndigheterna, där de analyserar EG-anpassningens konsekvenser. Fortfarande är det så, som också statsrådet själv erkänner, att i regeringens centrala organ för EG-anpassningen, Rådet för Europafrågor, för man inte ens protokoll. Så när jag i EFTA-delegationen, där det råder sekretessplikt, begär att vi skall få veta vad som sker i detta råd för Europafrågor kan vi inte få veta någonting, för det finns inget protokoll. Vad är det som är så hemligt, att man inte ens under sekretess skall få veta det? Vad är det som är så hemligt att inte ens historikerna i framtiden kan få veta vad det var Anita Gradin, statsministern och finansministern talade med näringslivets representanter om – med Peter Wallenberg, Antonia Ax:son Johnson och andra? De får ju sitta med där och planlägga Sveriges inpassning som satellitstat i den nya västeuropeiska supermakt som Jacques Delors, the Czar of Europe, envetet håller på att bygga, trots att förutsättningarna nu brakar ihop under fötterna på honom, därför att muren faller. Vad är det som är så hemligt att vi i EFTA-delegationen inte ens under sekretess kan få veta vad ni talade med varandra om i detta hemliga råd? Det skulle vara mycket intressant att få veta det.

Dessutom får vi inte veta priset för EG-anpassningen. Nu säger statsrådet Gradin: Regeringen har inte sänkt ambitionsnivån när det gäller att slå vakt om den inre och yttre miljön, konsumentskydd etc. Ja, men det var inte så statsministern sade i sitt anförande den 23 mars. Då sade statsministern att social nedrustning, försämrade yttre miljö eller arbetsmiljö, sämre konsumentskydd osv. är ett pris som vi inte är beredda att betala i förhandlingarna. Den här formuleringen från i mars är en kategorisk formulering. Men den vågade statsministern inte upprepa i regeringsförklaringen, den vågade statsministern inte upprepa i en debatt som vi hade här i kammaren och den vågar Anita Gradin inte upprepa i dag. Ni har andra, som Sven Lindqvist uttrycker sig, "snorhala formuleringar". Kan vi få Anita Gradin att nu här i talarstolen *exakt* citera statsministerns kategoriska löfte från den 23 mars?

PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Europa håller ju på att förändras i mycket snabb takt. Det som för en mycket kort tid sedan var en dröm eller otänkbara tankar är nu verklighet. Bilden av Europa är alltså i dag annorlunda än t.ex. när EG:s så berömda vitbok såg dagens ljus. Jag tänker på utvecklingen i öststaterna, vilken gör att nya möjligheter till samarbete växer fram i mycket mycket snabb takt.

När vi i centern under den allmänna motionstiden skrev vår partimotion om Europafrågorna pekade vi på utvecklingen i öststaterna. Vi såg möjligheter för Sverige att via EFTA bidra till ett aktivt knytande av närmare kontakter med öst.

Vi hade förstås inte ens i vår livligaste fantasi någon förhoppning om att utvecklingen i Östeuropa skulle gå så snabbt som det nu går – dess bättre går utvecklingen i positiv riktning.

Därför är det viktigt att vi i vårt närmande till EG – där vi skall harmonisera vår lagstiftning – inte försvårar det för oss att också bedriva ett aktivt samarbete med länder utanför EG- och EFTA-området. Nu när Berlinmuren tycks falla får vi inte resa nya murar mot länder som står utanför det s.k. västeuropeiska samarbetsområdet.

Jag tror att det finns skäl att i ljuset av EG – EFTA-förhandlingarna i allt större utsträckning se detta i ett alleuropeiskt perspektiv och att se Europafrågan utifrån nya utgångspunkter. Det är så mycket spännande som håller på att hända. Därför får vi inte bara låsa oss inne när det gäller EG-EFTA-förhandlingarna och en harmonisering enbart gentemot EG.

Herr talman! Regeringen har på riksdagens uppdrag ett mandat att inom ramen för EFTA förhandla med EG utifrån den förhandlingsplattform som riksdagen har presenterat för regeringen. Vi står bakom den plattformen. Men det här mandatet har också sina begränsningar. Jag tror att det är nödvändigt att regeringen regelbundet kommer tillbaka till riksdagen, till EFTA-delegationen, med rapporter. Jag vill gärna här och nu säga att jag tycker att Anita Gradin på olika sätt lever upp till våra förväntningar om att få ständig information. Jag har inga anmärkningar på den punkten att rikta mot Anita Gradin. Hon har nog i stället många gånger drivit på för att vi skall ställa oss till föfogande när det gäller att få del av informationen.

Det är viktigt att säga att det som pågår också innebär att det är nödvän-

dig att vi får analyser här hemma. Det behövs konsekvensanalyser av vilka regelverk som kommer att påverka Sverige i olika avseenden på miljöns och på regionalpolitikens område, för de enskilda hushållen, på konsumentskyddsområde, på arbetsmiljöns område osv.

Ett mycket stort arbete lades ned på energifrågorna i samband med våra mest intensiva debatter i slutet av 1970-talet och i början av 1980-talet. Konsekvensutredningar genomfördes. Jag tycker att vi också på detta område skulle behöva konsekvensutredningar och konsekvensanalyser. Först därefter kan vi ordentligt ta ställning till de olika förslag som växer fram i förhandlingarna mellan EFTA och EG. Vi måste få veta var smärtgränsen går – jag tog upp den frågan i går i EFTA-delegationen. Var anser alltså regeringen att smärtgränsen går i olika frågor?

Den 19 december kommer ju EG:s och EFTA:s ministrar att samlas till ett möte för att ta ställning till det förhandlingsmaterial som de olika arbetsgrupperna har tagit fram och för att ta ställning till de oförbindliga samtalen. Det handlar då, som jag ser saken, om att signalera antingen grönt eller rött ljus för arbetet med att gå vidare med dessa frågor. Det kommer att vara en mycket viktig signal för framtiden. Men när det gäller att få veta förutsättningarna – vi har i och för sig fått veta att förutsättningarna för fortsatta överläggningar är goda – är det viktigt att vi också närmare får del av det skriftliga material som finns beträffande de olika arbetsgrupperna. Muntliga föredragningar är bra – ja. Men jag tror att det på vissa punkter är nödvändigt att regeringen åtminstone för t.ex. EFTA-delegationen och utrikesnämnden visar det material som man skall ta ställning till den 19 december och framöver.

Per Gahrton uppehöll sig väldigt mycket vid Rådet för Europafrågor. I och för sig kan det vara intressant att få följa den samtalsklubbens arbete. Men jag tror kanske inte att den är det mest intressanta i det här sammanhanget. Det mest intressanta är faktiskt det material som ministrarna den 19 december skall ta ställning till och det material som därefter kommer fram. Det är viktigt att dessa saker redovisas öppet och att materialet får så bred förankring som möjligt här i riksdagen.

HADAR CARS (fp):

Herr talman! Målet för Europeiska gemenskapen är att avskaffa alla inre gränser mellan de tolv länder som deltar i detta samarbete – att ge människor, varor, tjänster och kapital möjligheter att röra sig över dessa gränser lika obehindrat som vi i Sverige kan förflytta oss mellan t.ex. Götaland och Svealand. Det finns en fantastisk stor tanke bakom detta – att på detta sätt försöka ena tolv länder i Europa, ett arbete som vi i denna kammare har all anledning att hälsa med den allra största glädje.

Det är alltså tolv demokratier med höga sociala och miljömässiga mål som har beslutat sig för att samarbeta omfattande och djupt. De har också haft stora framgångar hittills i sin verksamhet. Hade de inte haft det, hade vi inte fört den diskussion i kammaren som vi i dag för.

EG har visat att demokratin, den starka tonvikten på mänskliga rättigheter och tilltron till marknadsekonomin fungerar alldeles utmärkt för människorna. Det är stora skillnader i vad länderna i EG har åstadkommit och den utveckling som vi har i Östeuropa. Efter hand har det skapats en klyfta när

det gäller levnadssätt och levnadsstandard, vilken det till slut inte längre varit möjligt att dölja på östsidan.

Vi ser i dag hur förändringens vind sveper fram över Östeuropa – det började i Sovjet och fortsatte i Baltikum, Polen och Ungern och nu gäller det DDR. Det är ett utslag för att människorna i öst har förstått att det som hänt på den andra sidan av muren varit så oerhört mycket mera givande och stimulerande för medborgarna där än det som de socialistiska enpartidiktatorerna har kunnat åstadkomma. När dessa nu bryts upp och människorna öppet visar att de vill ha en förändring är det deras önskan och förhoppning att en dag själva kunna få bli medlemmar av Europeiska gemenskapen. Det är en stark drivkraft bakom dem som i dag försöker ändra förhållandena i Östeuropa och skapa utrymme också där för frihet, mänskliga rättigheter och marknadsekonomi. Jag önskar dem stor framgång.

Det är den här kraften för en förändring inte bara i Europa utan också, långsiktigt, när det gäller nya former för samarbete i världen som Per Gahrton – skam över honom! – karakteriserar som en europeisk randstat. Detta EG, med 320 miljoner invånare, som i demokratisk frihet försöker utforma en framtid, karakteriserar han som en europeisk randstat.

Jag skall inte ägna mer tid åt Per Gahrton, i varje fall inte i denna debatt – han är inte värd det. Hans negativa inställning, hans förakt för demokrati, frihet och mänskliga rättigheter i Europa, bör verkligen målas upp för vad det är. Miljöpartiets kamp mot det europeiska arbetet för enighet och strävan är föraktlig – jag vill gärna klart säga detta i denna kammare.

Sedan vill jag vända mig till statsrådet och ställa två frågor. Inom den Europeiska gemenskapen pågår nu en strävan att också skapa en social dimension, att se till att människorna verkligen får full valuta av det arbete som bedrivs, så att de kraftfullt skall känna att det som skapas kommer alla till del på ett rättvist och riktigt sätt. Det fanns en artikel om detta av Jan Olsson i Dagens Nyheter i går.

Det vore intressant att höra hur statsrådet ser på Sveriges möjligheter att på något sätt delta i och påverka diskussionerna och uppbyggandet av denna sociala dimension i Europa. Att vi inte kan spela någon stor roll förstår jag, eftersom vi har valt att inte söka medlemskap i EG. Men vi kanske ändå har någon möjlighet att påverka, att vara med i varje fall i de intellektuella samtalen. Låt oss utnyttja de möjligheterna! Statsrådet kan gärna beskriva dem, om hon har något att säga på den punkten.

Jag vill i min andra fråga till statsrådet konstatera att vi uppenbarligen ännu inte har nått så långt i våra förhandlingar med EG att diskriminering av svenska företag på den europeiska marknaden inte är möjlig. Jag läste med oro att Ericsson och Nokia – de svenska och finska storföretagen när det gäller elektronik – skulle kunna komma i ett sämre konkurrensläge vid offentlig upphandling än de företag som har hemort inom EG.

Vad kan vi göra åt detta? Varför kommer man nu med sådana propåer från EG:s sida, som innebär att de här företagen skall kunna diskrimineras? Borde man inte tvärtom visa större öppenhet från EG:s sida när förhandlingarna mellan EFTA och EG pågår?

*Svar på interpellationer och frågor-
Svar på interpellationer och frågor*

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Det är en fantastisk beskrivning av vad EG är som vi just har fått lyssna till av Hadar Cars. Det låter som om det är rena rama Sörgården, en idyll utan like, som vi nu skall bli en del av. Den beskrivningen är så långt från verkligheten som man kan komma.

Jag vet inte vilken uppfattning Anita Gradin har om hur det ser ut där, men dessa tolv länder, som är högt industrialiserade och kapitalistiska, har en social utslagning och en arbetslöshet som är otroligt stor jämfört med Sverige. Det finns en rad förhållanden som kan kritiseras i dessa länder. Det är märkligt att man kan ha så olika bilder av hur verkligheten ser ut.

I den utveckling som nu pågår, med internationell avspänning och nedrustning, och den demokratiseringsprocess och de nödvändiga förändringar som sker i de östeuropeiska länderna, ingår en strävan att få normala förbindelser med Västeuropas länder, de nordiska länderna och de neutrala länderna. Hur tror Anita Gradin att denna process påverkas av att vi är så ensidigt inriktade på förhandlingar med EG-länderna?

Min uppfattning är att vi försvårar den nödvändiga demokratiseringsprocess som pågår i de östeuropeiska länderna genom att vara så ensidigt inriktade på EG. När nu en rad av dessa länder, framför allt Ungern och Polen, är intresserade av att få förbindelser med de nordiska länderna och med Sverige via EFTA, svarar vi att vi inte kommer att ta ställning till det därför att vi är intresserade av EG och det är de förhandlingarna som gäller.

Det snäva synsätt som regeringen uppvisar i fråga om den process som pågår i de östeuropeiska länderna bidrar inte till att processen fortsätter på ett bra sätt. Vår uppgift i dag inom politikens alla områden är att se till att förstärka den demokratiseringsprocess som pågår, fördjupa den, utveckla den och se till att den blir så stabil som möjligt. Det är i skenet av detta som vi måste se på vårt handlande.

Det är också i skenet av den processen oerhört viktigt att Sverige finns som ett neutralt land. Jag tror att de neutrala länderna i Västeuropa över huvud taget har en stor uppgift, en mission, att fylla för den fortsatta demokratiseringsprocessen i Östeuropa. Genom samtal som jag har haft vet jag att dessa länder är mycket intresserade av att föra diskussioner med Sverige och de neutrala länderna. Att vi kan erbjuda oss att vara diskussionspartner och samarbetspartner samt erbjuda organisationer som inte har stormaktspolitiska ambitioner, där det handlar om handel och ekonomi utan inblandning av överstatliga organ, är livsviktigt för de här ländernas vidare utveckling. Vi borde i detta läge ha en mycket mera aktiv och offensiv hållning till den östeuropeiska utvecklingen än vad den svenska regeringen uppvisar i sitt mycket snäva perspektiv och sitt ihärdiga EG-förhandlande.

Det skulle vara intressant att höra hur Anita Gradin ser på de här frågorna och om vårt ihärdiga EG-förhandlande verkligen på ett positivt sätt påverkar den nödvändiga utvecklingen i Östeuropa.

Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! I denna debatt påstår framför allt miljöpartiet att regeringen skulle försökt smygpassa Sverige bakvägen till EG och att det är alla möj-

liga fel på vårt arbete. Det är tydligen svårt för miljöpartiet att acceptera att man inte har fått gehör för sina egna åsikter i denna kammare.

Herr talman! Jag kan inte se annat än att regeringens uppgift är att följa riksdagens beslut. Vi har nämligen fått ett mandat, med andra ord ett åläggande, från Sveriges riksdag, som säger att vi i de diskussioner vi för med EG skall förhandla på alla områden så långt detta är förenligt med vår neutralitetspolitik. Medlemskap är nu inte aktuellt. I övrigt är inga områden utslutna. Det är från den utgångspunkten som regeringen arbetar.

Jag har hela tiden – långt innan miljöpartiet kom in i denna kammare – hållit såväl riksdagen som utrikesnämnden och EFTA-delegationen underättade om hur detta arbete sker och om att vi skall föra en dialog om hur arbetet fortlöper.

Det är faktiskt så. Carl Frick, att man om man vill åstadkomma en folkomröstning också kan ta initiativ till det i denna kammare.

Per Gahrton säger att Sverige, när vi nu har möjligheter till nya samarbetsformer i Europa, avvisar öststaterna. Det är inte sant – och det vet Per Gahrton efter gårdagens möte med EFTA-delegationen.

Vi har också sagt att det samarbete mellan EFTA och EG som vi nu diskuterar skall ses inte bara i skenet av det som nu förekommer i Östeuropa, utan i hela det globala perspektivet. Alla överenskommelser som eventuellt träffas skall naturligtvis också vara förenliga med det internationella, globala systemet, nämligen GATT-systemet. Sverige är – det kan jag passa på att svara Gudrun Schyman också – mycket aktivt och känner sitt ansvar för den demokratiseringsprocess som pågår i Östeuropa. Det är inget nytt att vi är engagerade i olika arbeten. Bl.a. efter ministerpresident Ryzjkovs besök i Sverige inledde vi ett diskussions- och seminariearbete, som har pågått några år, just för att förmedla kunskaper, för att ha en dialog och för att ställa upp på de sätt som här kan vara intressanta.

När det gäller Polen och Ungern deltar Sverige i de större sammanhangen. Det finns någonting som heter 24-gruppen, där EFTA-länderna, EG-länderna, USA och Canada deltar. Där försöker vi hitta möjligheter till ekonomiskt samarbete och till samarbete på alla områden. Jag är mycket engagerad och jag tycker att det är viktigt att vi som neutralt land ställer upp för den process som nu pågår i öst. Men det hindrar inte att uppgift nr 1 när det kommer till EFTA är förhandlingar mellan EFTA och EG. Men det finns ingen motsättning i de ställningstagandena.

Till Per-Ola Eriksson skulle jag vilja säga att jag tycker att det är viktigt att vi gör konsekvensanalyser. Det är vad vi har givit långtidsutredningen i uppdrag. Den har redan publicerat några studier som handlar om samhälls-ekonomi, Europasamarbete, arbetsmarknaden och samhälls ekonomin samt företagsinvesteringar. Jag skulle, herr talman, vilja återkomma till mitt förslag att de olika utskotten inbjuder arbetsgrupperna, så att de kan få de tekniska informationer och de specifika kunskaper som utskotten vill ha i fråga om arbetsmiljö och alla de områden som arbetsgrupperna arbetar med. Jag tror att det skulle bli en mycket lång och tröttsam överläggning, och den kanske inte passar som kammaröverläggning. Jag tror att det skulle vara mycket nyttigt för de olika utskotten i riksdagen att ta kontakt med alla de arbetsgrupper vi har och på det sättet få möjlighet till kunskaper.

Prot. 1989/90:23
10 november 1989

Svar på interpellationer och frågor

Med den sociala deklarationen, the social charter, pågår ett intensivt arbete. Sverige bidrar på sitt sätt också i den dialogen. Fransmännen, som står för ordförandeskapet, är mycket angelägna om att man vid det toppmöte som skall ske i december kan få fram ett ställningstagande till den sociala deklaration som nu växer fram.

PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Ett av många skäl till att jag i går kunde fira tioårsdagen av mitt livs klokaste beslut, nämligen att lämna folkpartiet, stod i talarstolen för en stund sedan. Ett parti som kan ha en person med så totalt felaktig uppfattning om den internationella verkligheten som handelsminister kan man över huvud taget inte ha någon befattning med.

Där slösade jag bort 24 sekunder. Tyvärr var det nödvändigt.

Herr talman! Statsrådet Anita Gradin anser inte att hon smyganpassar. Jag har medgett att det har blivit förbättringar efter vårt tjat. Men det är också ett faktum att det i kammarens protokoll finns kritik från samtliga borgerliga partier i olika omgångar mot delar av informationspolitiken. Något svar på varför det som sker i Rådet för Europafrågor är så hemligt att det inte ens kan avslöjas med anmodan om sekretess eller för framtidens historiker fick jag inte heller här. Det pågår fortfarande en mängd utredningar inom de statliga verken som klassas som internt arbetsmaterial och därför inte heller är tillgängligt för parlamentariker, inte ens för oss som sitter i EFTA-delegationen. Jag har begärt att få en förteckning över alla handlingar som integrationssekretariatet har upprättat. Jag har inte fått någon sådan förteckning. Det finns ganska mycket kvar att röja upp innan vi kan sluta tala om att det är en smygpolitik som pågår.

Avvisar Sverige öststaterna eller ej? Jag vet att statsrådet inte accepterar termen avvisar. Samtidigt har regeringen klart sagt ifrån att man prioriterar EG-samarbetet. Man prioriterar det så mycket att det skall vara färdigt innan man på allvar vill ta itu med de propåer som kommer från östeuropéernas sida. Det gör att EFTA har förvandlats till en anslutningsorganisation för EG och inte längre betraktas ha något egenvärde. Jag tycker att det är ytterligt beklagligt.

I en artikel i senaste numret av European Affairs skriver en ekonom, ingalunda en miljöpartist, att EFTA tvärtom är den organisation som är mest lämpad att brygga över öst-väst-klyftan. Varför kan regeringen inte ta upp Sveriges gamla fina roll som överbryggare av motsättningarna i Europa, i stället för att klamra sig fast vid detta helt felkörda EG-spår i en tid när förutsättningarna för Europas tudelning håller på att braka ihop?

Herr talman! Statsministerns 23 mars-löfte, det kategoriska löftet att en försämrad miljö etc. är ett pris EG-anpassningen inte är värd, kan vi få det upprepat här i talarstolen?

HADAR CARS (fp):

Herr talman! Europeiska gemenskapen, Gudrun Schyman, är långtifrån någon Sörgård. Den är en dynamisk, sjudande del av världen, i snabb ekonomisk och social utveckling. Det är ett område med 320 miljoner invånare, som bestämt sig för att finna gemensamma vägar för att stärka freden i

Europa och andra delar av världen, att gagna demokrati, frihet och mänskliga rättigheter samt att underlätta för andra, inte minst för de av socialismen, och framför allt av de partier som står Gudrun Schyman utomordentligt nära, förtryckta folken i Östeuropa, att också få del av de rättigheterna. De vill finna en sådan social dimension i sitt samarbete att de ekonomiska frukterna av utvecklingen kommer alla till del. De vill stärka arbetet på att skapa en god miljö i hela det område som EG tillhör.

Herr talman! Folkpartiet i sin helhet delar Per Gahrtons uppfattning på en punkt. Det var och är att det klokaste beslut han fattat var att lämna folkpartiet.

Jag hoppas på flera tillfällen att med statsrådet Gradin få diskutera frågorna om vad den sociala dimensionen innebär och vilka våra möjligheter är att medverka i den. Jag fick inte någon riktigt klar bild av hennes inlägg i dag, om hon ser några mer goda vägar för oss att ta del i det arbete som just nu pågår. Jag förstår att man är ganska nära att komma fram till någon form av "social charter", social deklaration. En sådan kan bli oerhört viktig också för vår del. Det är inte likgiltigt på vilket sätt man åstadkommer den struktur som skall se till att alla får del av den ekonomiska växtkraftens frukter. Sverige har ett intresse av att vara med och diskutera det. Också vi kommer i betydande utsträckning att finna det förenligt med våra intressen att tillämpa liknande regler. Därför bör vi även ha ett inflytande på hur dessa regler nu utformas.

CARL FRICK (mp):

Herr talman! Statsrådet Gradin upprörs över ordet smyganpassning. Det är helt okej att regeringen följer riksdagens beslut att man skall förhandla på alla olika områden som är aktuella i sammanhanget. Men vad vi har svårt att förstå är att man inte öppet kan tala om vad det blir för konsekvenser av de förhandlingar man ger sig in på.

En källa inom näringslivet säger enligt Dagens Nyheter: "När de svenska riksdagsmännen fattar vad det är vi gått med på kommer det att bli ramaskrin. Det är ju fråga om ett helt system av regler på det ekonomiska området som principiellt skiljer sig från det svenska regelverket och som EG nu vill att vi skall anpassa oss till och tillämpa i våra domstolar som om det vore svensk lag."

Jag tycker att det är mycket viktigt att man öppet talar om för svenska folket vad det exakt är för någonting. Vilka lagar skall vi anpassa oss till? Vilka lagar skall lyftas in i det svenska systemet? Detta skall faktiskt presenteras för Sveriges riksdag för beslut – det tycker jag är ett minimikrav när det gäller öppenhet. Och sådan öppenhet har vi ännu inte sett ett enda spår av.

En av mina frågor var om Anita Gradin var villig att i riksdagen beskriva hur de här reglerna kommer att påverka svenskt samhällsliv. Då räcker det inte att bara säga att det är viktigt och bra för svenskt näringsliv. Vad innebär det konkret? Det borde faktiskt vara regeringens demokratiska plikt att öppet redovisa detta – och det vill hon inte.

Anita Gradin svarar inte heller på frågan om hon är beredd att låta riksdagen ta ställning till alla dessa nya regler som vi uppenbarligen har förpliktat oss att följa enligt "l'acquis communautaire". Jag tycker att det innebär bris-

tande öppenhet, bristande demokratisk vilja, att inte redovisa för svenska folket och Sveriges riksdag vad det faktiskt är för någonting. Det är väl ett rimligt krav att Anita Gradin skall redovisa detta. Men hon vill inte det, och jag tycker att det är mycket dystert.

Hon säger heller ingenting om detta som gäller freonerna och miljön och som nu EG vill stoppa. Vi har alltså berättigade krav på att slippa importera sådant som vi har sagt nej till i Sverige. EG säger nej – det skulle bryta mot alla avtal. Jag tycker att detta säger mycket om den här europeiska fästningen och dess inställning.

Det är också mycket beklagligt, tycker jag, att man i nuvarande läge inte lugnar sig. Vi bör se efter vilka öppningar vi kommer att ha mot Östeuropa och se till att de människor som bor där också betraktas som européer – innan vi är beredda att sluta oss inom den europeiska fästning som faktiskt har till syfte att bygga murar runt om i Europa mot omvärlden. Att det sedan kan vara gränslöst inom Europa, det är en sak för sig. Men det är alltså fråga om att bygga murar mot omvärlden, och det tycker jag att Sverige som demokratiskt land med goda traditioner i internationellt arbete inte skulle ställa upp på – det är utomordentligt dålig politik.

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag tycker att jag fick ett mycket dåligt svar på min fråga till Anita Gradin om hur vårt ensidiga engagemang i EG:s framväxt nu påverkar utvecklingen i Östeuropa. Anita Gradin säger att det inte finns någon motsättning mellan vårt engagemang och den utvecklingen – vår positiva hållning till Östeuropa. Jag vill påstå att det finns en motsättning i och med att vi intar hållningen att vi inte kan föra några konkreta förhandlingar eller vidta några faktiska åtgärder när det gäller det ekonomiska samarbetet med de östeuropeiska länderna förrän vi är klara med integrationsprocessen i förhållande till EG. Det är en passiv och avvaktande hållning, som kommer att försvåra den utveckling som i dag pågår i de östeuropeiska länderna.

Sedan säger Anita Gradin att vi har seminarier om Östeuropa. Ja, det är ju jättebra. Men jag tror inte att man i t.ex. Polen eller Ungern är särskilt betjänt av att Sverige deltar i seminarier. Jag tror att man skulle vara mycket mer betjänt av konkreta diskussioner som också resulterar i faktiskt handelsutbyte, och konkreta diskussioner om ökat miljösamarbete, som också gäller pengar. Vi skulle kunna inleda samarbete och på olika sätt uppmuntra utvecklingen och försöka hjälpa till att lösa frågorna. Det handlar ju inte om seminarier, utan det handlar om pengar, faktiska kunskaper och faktiska beslut. Sverige som neutralt land har ju en handlingsfrihet, som jag anser att vi skulle utnyttja på ett mycket aktivt sätt.

Till Hadar Cars vill jag säga att vi efterlyser litet konkreta besked. Måla nu inte bara EG i ljusa färger! Det finns faktiskt en social verklighet. När det gäller hög arbetslöshet, utslagning, syn på kvinnor, syn på miljöproblem osv. vet vi att de här länderna står för en politik som inte ens folkpartiet står för i Sverige. Flyktningpolitiken är ett exempel. Det finns många reaktionära drag i de här högt industrialiserade kapitalistiska länderna.

Då kommer Hadar Cars med kommunistspöket. Det är som att trycka på en knapp. Jag tror att Hadar Cars är medveten om vilken politik vpk står

för. Inte det? Jag skall då överlämna partiprogrammet, så kan han bli medveten om vår politik. Jag tycker inte att det är särskilt konstruktivt att föra debatten i kalla krigets termer. Och jag skulle önska att litet av det nytänkande som faktiskt de östeuropeiska länderna representerar i dag också drabbade den svenska riksdagens ledamöter och det liberala partiet.

PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Eftersom det här är min sista replik, hoppas jag att jag inte skall riva upp alltför mycket damm.

Mot bakgrund av tråtan mellan de två tidigare partivännerna i folkpartiet, Hadar Cars och Per Gahrton, undrar man hur den politiska skolan var i folkpartiet för tio år sedan, för det var ju fler än Per Gahrton som lämnade folkpartiet. Men det är en mer intern uppgörelse inom folkpartiet.

Det är viktiga frågor som det nu handlar om, och i en interpellationsdebatt som bara tar upp ett fåtal bitar kan man inte spänna över hela fältet. Jag skall begränsa mig till några saker.

Anita Gradin säger att Sverige inte avvisar staterna i Östeuropa. Det är väl riktigt, men vi bjuder kanske inte heller in dem till EFTA för att samarbeta med dem. Mot bakgrund av vad som händer i Östeuropa har Sverige och EFTA ett ansvar för att understödja den demokratiska process som har startat och pågår. Därför efterlyser jag mer av aktivitet från EFTA:s sida, för jag tror att EFTA kan bli det redskap som öststaterna behöver. EFTA består ju av en blandning av länder som har en helt annan inriktning än de som ingår i EG.

Sedan tycker jag att det är riktigt, som Anita Gradin säger, att de olika utskotten i riksdagen bör ta tillfället i akt att fördjupa sig i de olika bitarna. Jag tror att man på det sättet kan få en mer konstruktiv och konkret debatt.

Den 19 december skall Anita Gradin m.fl. sätta sig ned för att ta ställning till det material som de olika arbetsgrupperna har tagit fram. Det är ett oerhört viktigt möte. Och det är klart att Anita Gradin alltid kan luta sig mot det förhandlingsmandat som riksdagen har gett regeringen – att förhandla så långt som möjligt när det är förenligt med vår neutralitetspolitik. Men jag tror att det är mycket viktigt att man inför dessa förhandlingar klargör vilka principer i övrigt regeringen har. Jag återkommer senare, Anita Gradin, till frågan om det material som ligger på bordet och som jag tror att vi på olika sätt bör få möjlighet att fördjupa oss i. Eftersom Anita Gradin i många andra sammanhang visar öppenhet i samtalen, har jag goda förhoppningar på den punkten.

Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Låt mig först ta upp mötet den 19 december, vilket jag inte hann med i mitt förra anförande. I riksdagens informationsstund i går redovisade jag en summering av de tjänstemannasamtal som har ägt rum. Om jag är rätt underättad har även EFTA-delegationen i skriftlig form fått en summering av de oförbindliga samtalen. Jag redovisade för riksdagens ledamöter i punktform också de slutsatser som vi som ministrar drog av tjänstemannasamtalen och som bör ligga till grund för det ordinarie möte mellan EFTA-ministrarna som skall ske den 11–12 december. Vi skall då försöka

Svar på interpellationer och frågor.

enas om hur diskussionen den 19 december skall gå till. Det skall naturligtvis också föregås av sedvanlig diskussion i utrikesnämnden.

När det gäller den sociala dimensionen har Sverige deltagit bl.a. genom att Europafacket har direktkontakt med EG-kommissionen i de diskussionerna. Där har de arbetsgrupper som finns också kunnat bistå med material. Tyvärr kom det seminarium som Norge skulle stå för mellan EFTA och EG om den sociala dimensionen inte till stånd på grund av politiska förändringar. Det hade vi sett som en viktig dialog mellan EFTA och EG.

Nu ser det ut som om den "charter" som finns är en hygglig bas för att gå vidare i diskussionerna om den sociala dimensionen. Jag tror, precis som Jacques Delors, att man måste gifta ihop den ekonomiska dimensionen med den sociala, om det verkligen skall kunna bli en bra gemensam marknad.

Carl Frick upprepade sin uppmaning till mig att redogöra för konsekvenserna. Den tid som är anslagen för ett interpellationssvar är tio minuter. Jag vill då fråga: Har Carl Frick läst den gröna boken? Där finns redovisningar av konsekvenser, och det är bara att läsa innantill. Läs långtidsutredningens analyser! Riksdagsledamöter är som folkets valda representanter till för att läsa in sådant material, dra slutsatser av det och gå ut till sina väljare med det de på det sättet har fått lära sig.

Sedan några ord till Gudrun Schyman om konkreta åtgärder när det gäller östländerna. Det är inte jag som har hittat på att det skall hållas seminarier. Det är Polen och Mr Ryzjkov som har bett om dem för att man på det sättet skall lära sig vad marknadsekonomi är, hur man sköter banker, hur man bedriver arbetsmarknadspolitik, osv. Sverige har ställt kunskaper till förfogande.

Det är också så att det finns pengar när det gäller Polen. De 300 miljonerna kan inte Gudrun Schyman vara omedveten om.

Jag tycker faktiskt att det är något av en skendebatt när man försöker hävda att regeringen inte är engagerad bara för att man själv är ointresserad och inte vill att det skall finnas ett samarbete mellan EFTA och EG. Nu är det så att vi skall ha ett samarbete EFTA-EG, och där är EFTA-spåret den svenska linjen.

Det är också så att vi har ett ansvar och ställer upp för det ansvaret när det gäller demokratiseringsprocessen i Öststaterna. Vi gör det i ECE, vi gör det i form av de ställningstaganden vi gör i Europarådet, i ESK-processen och i 24-gruppen.

Det är riktigt att det när det gäller EFTA faktiskt är under hösten som allt detta har utspelat sig. Därför har ministerrådet i EFTA första tillfälle att ta ställning vid det ministermöte som äger rum den 11-12 december. Jag kan försäkra er om att det kommer ett uttalande om just EFTA och öststaterna men också om vissa andra relationer som gäller tredje land.

Vi har inte bara att ställa upp på EFTA-spåret i samarbetet mellan EFTA och EG – det är viktigt, men från svensk synpunkt är det också viktigt att vi ställer upp för östländerna i den situation som i dag råder. Jag tycker att det är dumt att försöka dra upp motsättningar mellan de här olika engagemangen. Det tjänar inte Sverige på.

PER GAHRTON (mp):

Prot. 1989/90:23
10 november 1989

Svar på interpellationer och frågor

Herr talman! Riksdagsdebatter är inte till för att riksdagsledamöter skall få information – det finns effektivare sätt att åstadkomma det – utan för att offentligheten skall få information. Därför är det ganska poänglöst att hänvisa till tjocka utredningsluntor eller till sekretessbelagda organ av olika slag. Det är offentligheten som skall få viss information genom våra debatter via massmedia.

När det gäller det hemliga rådet som jag har frågat om har jag fortfarande inte fått veta varför det är så hemligt.

När det gäller 23 mars-löftet om att EG-anpassning inte är värt priset av försämrat socialt skydd, försämrad miljölagstiftning, osv., har jag inte fått någon förklaring till att det löftet från regeringshåll numera icke kan upprepas i den kategoriska form som det gavs den 23 mars. Tolkningen är självfallet att regeringen har fått klart för sig att det inte går att hålla det löftet. Rapporten i Svenska Dagbladet i dag om att EG protesterar mot den svenska freonlagstiftningen är bara en av tiotals, ja, hundratals, bevis för att det förhåller sig på det sättet.

Möjligtvis kunde statsrådet lyssna på vad en miljöpartist har att säga i stället för att prata med en folkpartist! Men det kanske inte spelar någon roll vad vi säger längre. Okej, vi pratar till offentligheten i stället. Jag hade annars tänkt ge regeringen några goda råd på vägen, nämligen att ni skall avbryta den generella EG-anpassningen, säja nej till s.k. EES-institutioner, behålla grundlagarna oförändrade och hålla de givna löftena om att miljö- och välfärdsvinster inte får offras för EG-samarbetets skull.

Ingå gärna ett avtal om fortsatt frihandel med EG! Ingå gärna avtal om människors möjligheter att röra sig fritt och studera, arbeta och forska! Hela EG får gärna bli ett Danmark för oss när det gäller relationer av det slaget – det har vi absolut ingenting emot.

Slå vidare vakt om EFTA:s egenvärde som frihandelsorganisation och inbjud Danmark att aktivt medverka i EFTA, som observatör, senare kanske som medlem – det finns danskar som vill det. Och framför allt, bemöt de mest frihetliga öststaternas EFTA-intresse mer positivt än ni har gjort hittills! Stärk Europarådet, som kan utvecklas, givetvis utan att demokratikravet på medlemskap uppges.

Och satsa på den miljöorganisation som redan finns för hela Europa, nämligen ECE, och protesterar när EG-anhängare talar som om EG vore den enda organisation som finns i Europa för miljösamarbete. Det är direkt lögnaktigt. Det var i ECE man kom överens om en reduktion av svavelutsläppen till 1995, den s.k. 30-procentsklubben – det är otillräckligt men dock ett steg på vägen.

Sist men inte minst: Ta initiativ till ett freds- och miljösamarbete mellan ett bälte av länder genom Centraleuropa mellan militärblocken! Var positiv till den upplösning som sker i Östeuropa, och ta chansen för Sverige att spela en konstruktiv roll i stället för att vara en liten mus som ryter vid sidan om EG!

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag instämmer i de goda råd som Per Gahrton har utdelat till regeringen. Jag kan skriva under dem allesammans. Jag efterlyser också en mer aktiv hållning.

Anita Gradin säger att Sverige inte tjänar på att vi försöker måla upp en motsättning mellan Sveriges integration med EG och vårt förhållande till de östeuropeiska länderna. Jag menar att det faktiskt är så att ett passivt förhållningssätt från Sveriges sida försvårar den utveckling som vi vill skall äga rum i det östeuropeiska länderna. Jag tror alltså inte att det går att komma ifrån det. Det kan ju vara intressant att höra från Anita Gradin vilken roll hon kommer att förespråka att EFTA skall ha i förhållande till Östeuropa. Det skall ju hållas ett ministermöte i december.

Kommer Anita Gradin att vara den som är förespråkare för att EFTA skall ha ett öppet förhållningssätt till de östeuropeiska länderna och tillåta att andra länder blir medlemmar i EFTA osv.? Det skulle vara intressant att få höra det. Kommer Anita Gradin att förespråka att ingenting skall hända förrän efter 1992? I så fall har hon det passiva förhållningssätt som jag alltså kritiserar. Jag hoppas få svar på den punkten.

Anita Gradin talade också om att det är nödvändigt att den sociala dimensionen utvecklas i EG. Det vore hederligt att redovisa att den sociala dimension som man generellt inom EG talar om inte är densamma som vi anlägger när det gäller social- och välfärdspolitik. Inom EG handlar det om arbetsmarknadspolitik.

De andra sociala frågorna är lågt prioriterade, såvitt jag har förstått. Det är väl inte för inte som en grupp i EG-parlamentet har sagt att om det inte händer någonting på det sociala området, kommer det att försvåra den ekonomiska integrationen. De efterlyser åtgärdsprogram helt enkelt, som i dag är mycket lågt prioriterade inom EG-arbetet. Det är bara att beklaga att det är på det sättet, men det är faktiskt så.

Anita Gradin berörde också frågan om de 300 milj. kr. Jag är medveten om dem och att det också är ett mycket fattigt bidrag. Sverige förmår mer när det gäller ekonomiskt samarbete med bl.a. Polen. Vi har faktiskt råd med det, och det skulle dessutom gagna oss själva om vi hade en mer aktiv hållning.

Slutligen vill jag säga att frågan i hela EG-integrationsprocessen ju är denna: Vad innebär det att EG för en centralistisk politik? EG går mot stora och odemokratiska strukturer, när man i Östeuropa har en helt annan utveckling med desintegration och ökad nationell suveränitet och ökat regionalt bestämmande. Dessa utvecklingar går rakt emot varandra.

Jag menar att EG är ett exempel på ett gammalt tänkande. Det är gamla mäns gamla tankar om ett stort Europa – dessutom befast. Den militära dimensionen har vi inte talat om i dag. Den kan man emellertid inte bortse från. Vi får väl anledning att tala om detta i andra sammanhang. Detta är gammaldags tänkande, menar jag.

CARL FRICK (mp):

Herr talman! Ja, Europa har väl alltid tillhört den gamla världen. Nu verkar det som om vissa delar av Europa definitivt skall förpassas till det gamla. Det är mycket beklagligt.

Anita Gradin frågade mig om jag hade läst den gröna boken. Förvisso har jag gjort det. För mig är det mera ett giftgrönt häfte. I det redogörs mycket kortfattat för en lång rad frågor. De svar man får ger upphov till långt fler frågor än de svar man får. Vi kommer att få anledning att använda oss av boken som ett frågeinstrument.

De frågor som jag har ställt har statsrådet tyvärr inte besvarat. Hon påstår att hon under tio minuter inte hinner ge långa redogörelser. Jag begär i och för sig inte att Anita Gradin skall stå här i kammaren och redogöra för dessa frågor. Man kan till riksdagen faktiskt lämna redogörelser för konsekvenserna av de beslut man har varit med om att fatta. Man måste öppet kunna redovisa de olika regler man har gått med på och vilka konsekvenser de får för det svenska samhället. Jag tycker faktiskt att det är en demokratisk rättighet i ett demokratiskt land att få reda på vad som verkligen händer i en process som kan innebära den kanske allra största förändringen i svenskt samhällsliv under överskådlig tid. Den frågan skall man alltså inte kunna redovisa öppet i Sveriges riksdag, för Sveriges folk. Det är ganska häpnadsväckande.

Jag vill ansluta mig till dem som tidigare här har talat om att vi skulle dämpa vår iver i denna fråga för tillfället. Var öppna inför de processer som sker i vår omedelbara närhet!

Som Gudrun Schyman säger är det en ganska makalös förändring som pågår. I den gamla delen av Europa, alltså inom EG-området, går man in för stenhård centralism medan man i den andra delen av Europa bryter sig loss ur detta och genomför en stark decentralisering.

Det är fantastiskt att Sverige, som är ett litet land, nu skall in i den hårda, stora, starka byråkratin i stället för att vara en förmedlande länk och bidra till att öppna Europa för de olika ländernas möjligheter att utveckla sig själva i frihandelslika former i stället för att låsa sig fast i en struktur där 80% av de avgörande besluten skall fattas i Bryssel. Det är ganska fantastiskt. Man flyttar från Moskva till Bryssel, så att säga. Det är en ganska sorglig utveckling. Den skall inte vi i Sverige delta i på allvar.

Frihandel tycker jag absolut vi skall ha, men vi skall inte låsa in oss i den europeiska fästningen. Den tiden borde verkligen vara borta. Jag hoppas på en folkresning mot EG.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motion
1989/90:Bo32 till bostadsutskottet

4 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositionerna

1989/90:48 Kompensation till studerande med studiemedel för vissa skatteeffekter

1989/90:51 Statlig medverkan vid finansiering av ett civilt flygplansprojekt vid Saab-Scania AB

Konstitutionsutskottets betänkanden

1989/90:KU1 Statlig förvaltning m.m.

1989/90:KU3 Kommunala frågor

1989/90:KU4 Vallagsfrågor

1989/90:KU6 Åtgärder mot våldsskildringar i videogram m.m.

1989/90:KU9 Normgivning m.m.

1989/90:KU11 Ordensfrågor m.m.

1989/90:KU14 Lokala egendomsnämnder i stift

1989/90:KU19 Fortsatt försök med förändrad budgetprocess i riksdagen

Utrikesutskottets betänkanden

1989/90:UU1 Krigsmaterielexport

1989/90:UU4 Antarktis

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1989/90:SfU1 Tandvårdsförsäkringen

1989/90:SfU2 Svenskt medborgarskap

1989/90:SfU3 Utbyggnad av socialförsäkringssystemet

Utbildningsutskottets betänkanden

1989/90:UbU1 Vissa läroplansfrågor m.m.

1989/90:UbU2 Vissa utbildningsplanefrågor m.m.

Näringsutskottets betänkanden

1989/90:NU3 Krigsmaterielindustrin

1989/90:NU6 Oljeutvinning i Östersjön

5 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 9 november

1989/90:53 av *Gudrun Schyman* (vpk) till statsrådet *Anita Gradin* om anpassningen till EG och neutralitetspolitiken:

Sveriges neutralitetspolitik innebär alliansfrihet i fred och neutralitet i krig.

Den har format officiell svensk utrikes- och säkerhetspolitik i mer än 170 år, trots att avsteg gjorts från den vid skilda tillfällen, som t.ex. när den svenska regeringen tillät tyska trupptransporter genom Sverige under andra världskriget.

Just nu pågår arbetet för att anpassa Sveriges politik till EG:s inre marknad på alla områden. Inom EG tangeras ofta militära områden. I militära kretsar anses många av EG:s "civila" projekt bli användbara för vapenindustrin. Utvecklingen går mot en koncentrerad, mer specialiserad vapenindustri.

Vår försvarsindustri har också under senare år anpassat sig till den utvecklingen. Vår export av vapen har ökat, våra egna vapensystem har blivit alltmer beroende av importerade komponenter och vår vapenindustris engagemang utomlands har ökat.

Redan i dag har svensk vapenindustri skrivit 37 licensavtal med företag i EG-stater. Våra samarbetspartner t.ex. i Frankrike och Storbritannien kommer inte att acceptera att svensk lag förhindrar dem att sälja till vem de vill.

Dessutom deltar svenska företag i flera av EG:s projekt som väntas få militär tillämpning, bl.a. SKF, Sandvik, Ericsson, televerket och flera universitet.

Jag vill därför fråga utrikeshandelsministern:

Hur stämmer ovanstående med vår neutralitetspolitik?

Medverkar Sverige indirekt till att nedrustningssträvandena i Europa äventyras?

den 10 november

1989/90:54 av Karin Thomé (mp) till arbetsmarknadsministern om följder av kärnkraftsavvecklingen:

Folkomröstningen om kärnkraft i Sverige gav till resultat att högst tolv reaktorer skulle få byggas och användas, samt att kärnkraften skulle avvecklas så att ingen reaktor skulle vara i drift efter år 2010.

Riksdagen har beslutat att avvecklingen skall börja med avstängning av två reaktorer 1995–1996.

Vissa grupper påstår att detta skulle vara en "förtida avveckling", som skulle strida mot folkomröstningsresultatet. Detta påstående är inte korrekt, ty folkomröstningsresultatet säger ingenting om när reaktorerna skall stängas och därför kan inte heller någon avstängningstidpunkt vara "förtida" i förhållande till omröstningens resultat. Alla som är insatta i energifrågor torde vara överens om att det skulle vara praktiskt omöjligt att stänga av alla tolv reaktorer den sista december 2010.

Miljöpartiet har i sin avvecklingsplan visat hur Sverige, utan större problem, kan avveckla samtliga reaktorer på tre år.

Vissa grupper påstår att beslutet att avveckla två reaktorer under åren 1995–1996 skulle leda till välfärdens undergång i Sverige, att det skulle leda till stor arbetslöshet.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

- Vilken effekt får den planerade kärnkraftsavvecklingen på sysselsättningen? Inom vilka yrkesområden beräknas arbetstillfällena öka/minska i jämförelse med om kärnkraften ej skulle avvecklas? Hur stor uppskattas denna ökning/minskning av antal arbetstillfällena vara inom resp. yrkesområde? Vilka stimulansåtgärder planeras för utvecklingen av alternativa förnyelsebara energislag som bioenergi samt vind- och solenergi?
- Vilken effekt kommer den planerade kärnkraftsavvecklingen att få på arbetsmiljön? Vilka kommer att få förbättrad arbetsmiljö? Behöver några speciella åtgärder vidtas för att ingen skall få en försämrad arbetsmiljö?
- Vilken effekt kommer den planerade kärnkraftsavvecklingen att få för regionalpolitiken i stort? Inom vilka geografiska områden och på vilket sätt förutses antalet arbetstillfällena att öka/minska?

6 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 9 november

1989/90:195 av *Mona Sahlin* (s) till statsrådet Göran Persson om avgiftsbelagda skolmåltider:

I Sigtuna kommun föreligger förslag till fullmäktige om att avgiftsbelägga skolmåltiderna med 10 kr. per lunch. Detta innebär en avgift på nära 2 000 kr. per läsår och elev.

I skollagen 5 kap. 14 § står: "Avgifter får inte tas ut för ansökan till gymnasieskolan . . . I verksamheten får också förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna i något annat avseende."

En avgift på nära 2 000 kr. per läsår kan knappast betecknas som obetydlig. Det skulle innebära en avsevärd utgift för många familjer med normala inkomster. Det är heller inte ovanligt med mer än ett barn per familj i gymnasieskolan.

Anser skolministern det vara förenligt med skollagens intentioner om en kostnadsfri utbildning att avgiftsbelägga skolmaten med 2 000 kr. per läsår?

1989/90:196 av *Bengt Hurtig* (vpk) till industriministern om utländska förvärv av andelar i svenska storföretag:

De svenska storföretagen får en alltmer transnationell karaktär. Ett typiskt sådant företag är Volvo med försäljning i 130 länder men med tre fjärdedelar av sina anställda i Sverige.

Volvos fabriker och underleverantörer finns spridda i hela vårt land, och de är av stor betydelse för såväl civil som militär produktion.

För närvarande pågår en kraftig omstrukturering av transportmedelsindustrin i världen. Av de diskussioner som då och då läcker ut i massmedia framgår att det inte är uteslutet att t.o.m. Volvokoncernen helt eller delvis kan hamna i utländsk ägo.

Jag vill därför fråga:

Prot. 1989/90:23
10 november 1989

Anser statsrådet att det är ett nationellt säkerhetsintresse att Volvokomnerna förblir i svensk ägo?

den 10 november

1989/90:197 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till justitieministern om s.k. kommunarrest för vissa kurder:

I Dagens Nyheter den 8 november 1989 rapporteras:

”Regeringen kräver att de fyra kurder i Malmö som sedan fem år har så kallad kommunarrest förnekar sina sympatier för PKK. Gör de avbön så slipper de både terroriststämpeln och begränsningarna i sin rörelsefrihet.”

Jag vill fråga justitieministern:

Är detta sant?

1989/90:198 av *Carl Frick* (mp) till statsrådet Anita Gradin om anpassningen till EG:

Fråga med anledning av skriften:

”LÄGESRAPPORT OM DET SVENSKA INTEGRATIONSARBETET OKTOBER 1989”

Vi får finna oss i att benämningen ”det svenska integrationsarbetet” innebär arbete på att anpassa svenskt samhälle till den västeuropeiska ekonomiska gemenskapen.

På s. 15 under rubriken 2:1 Offentlig upphandling står det att läsa: ”På det nordiska planet pågår en utredning om regler och praxis för regional och lokal upphandling.”

Med anledning av detta korta meddelande vill jag fråga statsrådet om hon vill redogöra för denna utredning, dess syften och tänkta resultat.

1989/90:199 av *Annika Åhnberg* (vpk) till bostadsministern om saneringen av ”sjuka hus”:

Det är nu klarlagt att ”sjuka hus” ger upphov till allergier, hudbesvär och andra hälsoproblem. Regeringen har nu gett möjlighet till ombyggnad med bättre räntevillkor. Därigenom har saneringsåtgärder möjliggjorts.

Men i vårt land finns många bostadsområden med ”sjuka hus”, som också behöver saneras. Stiftelsen Telgebostäder i Södertälje t.ex. ansökte för ett år sedan om dispens från samma regel för sanering av ett bostadsområde i Järna. Man väntar ännu på besked. För de drabbade hyresgästerna är det en plågsam väntan.

Jag vill därför fråga:

1. Är beslutet angående bostadsområdet Dalen att betrakta som ett prejudikat?
2. När avser regeringen besluta angående stiftelsen Telgebostäders ansökan?

1989/90:200 av *Elisabeth Persson* (vpk) till socialministern om ändrade villkor för frivillig sjukförsäkring:

Före 1986 var en hemmavarande person utan förvärvsinkomst sjukförsäkrad med en sjukpenning på 8 kr. per dag. När denna försäkring togs bort, infördes en möjlighet att hos försäkringskassan teckna en frivillig sjukförsäkring.

I teorin ställs inga hälsokrav för att få komma med i försäkringen, men i praktiken är det annorlunda. Var och en måste vid försäkringens tecknande deklarerat tidigare sjukdomar. Det här får konsekvenser framför allt för dem som lider av kroniska sjukdomar med tillfälliga skov. Som ett exempel kan nämnas psoriasis, en sjukdom som kan blossa upp i intervaller och där emellan vara latent i långa tider.

Som försäkringsvillkoren är utformade utgår ingen ersättning till den som gjort en ärlig hälsodeklaration och sedan insjuknar i den sjukdom som uppgivits vid försäkringens tecknande.

Jag vill fråga socialminister Sven Hulterström:

Tänker socialministern ta några initiativ för att ändra villkoren i den frivilliga sjukförsäkringen?

1989/90:201 av *Margó Ingvardsson* (vpk) till socialministern om åtgärder för att förhindra viss användning av privata patientregister:

150 000 av City Akutens patienter har i dagarna fått brev från chefsläkaren. Brevet är en uppmaning att agera mot Stockholms läns landsting som beslutat att av ekonomiska skäl begränsa den privata sjukvården. Att läkare utnyttjar det beroende som patienter alltid känner gentemot sin doktor för politiska syften är oetiskt.

Jag frågar därför socialministern:

Kommer regeringen att agera så att patientregister inte kan missbrukas på det sätt som skett i City Akuten i Stockholm?

1989/90:202 av *Lennart Brunander* (c) till finansministern om åtgärder mot inflationen:

Finansministern uttalade sig nyligen om den svenska ekonomin. Han sade då att avregleringar inom jordbruket skulle leda till billigare mat och lägre inflation. Den livsmedelspolitiska arbetsgruppen har inte kunnat konstatera att så blir fallet med bibehållna införselavgifter.

Handelsledet tar en ökande andel av matpriset och är därmed den största orsaken till inflationen inom livsmedelssektorn. Strukturen i den svenska handeln, med tre stora block, leder till att priskonkurrensen är dålig. Detta har den livsmedelspolitiska arbetsgruppen över huvud taget inte analyserat, trots att finansdepartementet tydligen vill få ned inflationen till varje pris.

Är finansminister Feldt beredd att ta krafttag mot inflationen där den verkligen uppstår?

7§ Kammaren åtskildes kl. 10.46.

Prot. 1989/90:23
10 november 1989

In fide

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Fredagen den 10 november

1 § Svar på interpellation 1989/90:24 och fråga 1989/90:148 om reglerna för import av tekoprodukter	1
Statsrådet Anita Gradin	
Lennart Brunander (c)	
Magnus Persson (s)	
Hadar Cars (fp)	
2 § Svar på interpellation 1989/90:28 samt frågorna 1989/90:55 och 56 om anpassningen till EG, m.m.	8
Statsrådet Anita Gradin	
Carl Frick (mp)	
Per Gahrton (mp)	
Per-Ola Eriksson (c)	
Hadar Cars (fp)	
Gudrun Schyman (vpk)	
3 § Hänvisning av ärende till utskott	25
4 § Bordläggning	26
5 § Meddelande om interpellationer	
1989/90:53 av Gudrun Schyman (vpk) om anpassningen till EG och neutralitetspolitiken	26
1989/90:54 av Karin Thomé (mp) om följder av kärnkrafts-avvecklingen	27
6 § Meddelande om frågor	
1989/90:195 av Mona Sahlin (s) om avgiftsbelagda skolmåltider	28
1989/90:196 av Bengt Hultig (vpk) om utländska förvärv av andelar i svenska storföretag	28
1989/90:197 av Ragnhild Pohanka (mp) om s.k. kommunarrest för vissa kurder	29
1989/90:198 av Carl Frick (mp) om anpassningen till EG	29
1989/90:199 av Annika Åhnberg (vpk) om saneringen av "sjuka hus"	29
1989/90:200 av Elisabeth Persson (vpk) om ändrade villkor för frivillig sjukförsäkring	30
1989/90:201 av Margó Ingvarðsson (vpk) om åtgärder för att förhindra viss användning av privata patientregister.	30
1989/90:202 av Lennart Brunander (c) om åtgärder mot inflationen	30